

LANA HUDEČEK i KRISTIAN LEWIS

Kakva je hobotnica – korupcijska, koruptivna ili korumpirana?¹

U medijima se nerijetko ističe kako je borba protiv korupcije jedan od ključnih zadataka hrvatske države, a građani se pozivaju da prijave svaki pokušaj zlorabe ovlasti službene ili odgovorne osobe u javnome ili privatnome sektoru u zamjenu za novac ili kakvu drugu uslugu. Pritom borba protiv korupcije obuhvaća razvijanje svijesti o štetnosti davanja i primanja mita, neprihvatanje sudjelovanja u takvome ponašanju i njegovo prijavljivanje tijelima kaznenoga progona. *Korupcija* je, dakle, stjecanje čije naklonosti davanjem novca ili pružanjem usluga radi ostvarivanja nepripadajućih prava ili dobivanja nelegalne koristi, a slično značenje imaju riječi *podmićivanje* i *potkupljivanje*. Kad je takvo nezakonito ponašanje rašireno u društvu, pojavljuje se metaforički izraz *korupcijska/koruptivna/korumpirana hobotnica*. On podrazumijeva da je mnogo ljudi uključeno u davanje i primanje mita, a u podlozi je slika hobotnice koja svojim mnogobrojnim krakovima (u stvarnosti ih je samo osam) dotiče različita mjesta.

Međutim, jasno je da od triju navedenih pridjeva samo jedan treba upotrebljavati kao pravilan u dvorječnoj svezi s *hobotnicom*. Stoga smo provjerili njihova značenja i potvrđenost u korpusima hrvatskoga jezika. Osnovno značenje nalazimo u latinskome glagolu *corruptere* ('pokvariti'), a imenica *korupcija* nastala je od latinske imenice *corruptio*. Pridjev *korupcijski* ima značenje 'koji se odnosi na korupciju', pridjev *korumpiran* – 'koji je podmićen ili potkupljen ili koji se može podmititi ili potkupiti', a pridjev *koruptivan* nije potvrđen u jednojezičnim rječnicima hrvatskoga jezika, ali je obilno potvrđen u uporabi. Nastao je prema engleskome pridjevu *corruptive* sa značenjem 'koji kvari ili štetno djeluje, nezakonit, nemoralan, nepošten'. U engleskome on ima

¹ Ovaj rad izrađen je na istraživačkome projektu *Hrvatski mrežni rječnik (Mrežnik): 2. faza*, koji financira Europska unija – NextGenerationEU. Za iznesene stavove i mišljenja odgovorni su samo autori te ti stavovi ne odražavaju nužno službena stajališta Europske unije ili Europske komisije. Ni Europska unija ni Europska komisija ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

i značenje koje u hrvatskome ima pridjev *korupcijski*, ali u tome je primjeru riječ o hrvatsko-engleskome paru lažnih prijatelja *corruptive – koruptivan*.

Jedno od načela jezičnoga posuđivanja glasi: ako treba preuzeti koju riječ iz drugoga jezika, ne treba preuzimati i riječi koje su od nje izvedene, nego ih treba izvoditi iz hrvatske posuđenice (ako smo posudili imenicu, pridjev treba izvesti od nje prema pravilima hrvatske tvorbe, a ne iz stranoga jezika posuditi i pridjev). U hrvatski smo jezik tako npr. preuzeli riječ *korupcija*, ali pridjev izvodimo po pravilima hrvatske tvorbe prema kojima se osnovi dodaje nastavak *-ski* ili *-ni*. Stoga hrvatskomu standardnom jeziku pripada pridjev *korupcijski*, a ne pripada mu pridjev *koruptivni*, preuzet prema engleskome pridjevu *corruptive*.

Provjerom skica riječi u *SketchEngineu* za prethodno navedene pridjeve dobivamo ove rezultate i potvrde kolokacijskih sveza:

<i>korupcijski</i> (5153 potvrde)	Što je korupcijsko? afera, hobotnica, skandal, klupko, rizik, močvara, istraga, sprega, vertikal, trodioba, kriminal, trakavica, optužnica, radnja, marža, blato, spirala, slučaj, piramida, suđenje, lanac, pljačka, djelo, klima, shema, aranžman, optužba
<i>koruptivan</i> (131 potvrda) / <i>koruptivni</i> (508 potvrda)	Što je koruptivno? hobotnica, radnja, afeta, nedjelo, sprega, rizik, skandal, ponašanje, kazneno djelo, rabota, postupanje, mentalitet, pogodovanje, kaljuža, privatizacija, djelovanje, praksa, stjecanje materijalnih dobara, narav, lobi, dogovor, krak, lanac
<i>korumpiran</i> (9282 potvrde)	Što je korumpirano? sudstvo, pravosuđe, političar, policajac, elita, sudac, šerif, birokracija, kasta, hobotnica, klika, gamad, vrhuška, sutkinja, oligarhija, činovnik, carinik, moćnik, vlastodržac, establišment, bagra, vlada, dužnosnik, mafija, vlast, bankar, ginekolog, režim

Iz tablice je vidljivo da je najčešća uporaba sveza s pridjevom *korumpiran*, zatim s pridjevom *korupcijski*, a tek onda s pridjevom *koruptivan*. Uz pridjev *korumpiran* imamo potvrde sveza i za živo i za neživo (premda se češće povezuje s osobama nego s apstraktnim

imenicama), uz pridjev *korupcijski* pojavljuju se samo apstraktne imenice, a tako je i u svezama s pridjevom *koruptivan*.

Hobotnica s početka ovoga napisa, međutim, pojavljuje se u svezi sa svim trima pridjevima. Stoga dugujemo odgovor na pitanje kakva ona može biti. Hobotnica, dakle, može biti samo *korupcijska* – ako se odnosi na općeprošireno stjecanje čije naklonosti davanjem novca ili pružanjem usluga uz očekivanje protuusluge. Nije vjerojatno da može biti *korumpirana*, odnosno podmićena ili potkupljena, jer ipak nije riječ o kolokaciji koja bi imala smisleno značenje. Budući da pridjev *koruptivan* nije potreban hrvatskomu standardnom jeziku, ni ta se sveza ne bi trebala u njemu upotrebljavati.

Slika izrađena uz pomoć ChatGPT-ja